2024/2002

26.7.2024 г.

ПРЕПОРЪКА (ЕС) 2024/2002 НА КОМИСИЯТА

от 24 юли 2024 година

за определяне на насоки за тълкуването на член 11 от Директива (ЕС) 2023/1791 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на системите за енергийно управление и обследванията за енергийна ефективност

(нотифицирано под номер C(2024) 5155)

ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 292 от него,

като има предвид, че:

(1) С Директива 2012/27/ЕС на Европейския парламент и на Съвета ([1]) беше въведено изискване за постигане на водещата цел от поне 32,5 % икономии на енергия на равнището на Съюза до 2030 г.

(2) В своя Работен документ на службите на Комисията SWD (2013) 447 final ([2]) Комисията предостави насоки за държавите членки във връзка с транспонирането и изпълнението на обследванията за енергийна ефективност и системите за енергийно управление съгласно Директива 2012/27/ЕС, оказвайки им подкрепа при въвеждането на подходящи схеми, инструменти и методики, за да могат да използват напълно потенциала си за икономии на енергия и да постигнат водещата цел за енергийна ефективност.

(3) Директива (ЕС) 2023/1791 на Европейския парламент и на Съвета ([3]) беше приета на 13 септември 2023 г. С нея се преработва Директива 2012/27/ЕС, като някои от разпоредбите ѝ се запазват непроменени и същевременно се въвеждат някои нови изисквания. По-специално с нея значително се повиши равнището на амбиция за 2030 г. по отношение на енергийната ефективност, включително по отношение на системите за енергийно управление и обследванията за енергийна ефективност.

(4) В съответствие с член 11 от Директива (ЕС) 2023/1791 критерият за определяне на прилагането на системите за енергийно управление или обследванията за енергийна ефективност трябва да бъде средното енергийно потребление на дадено предприятие.

(5) Поради това държавите членки трябва да гарантират, че предприятията с енергийно потребление над 10 TJ от всички енергоносители, взети заедно и осреднено през последните три години, подлежат на обследване за енергийна ефективност, докато предприятията с енергийно потребление над 85 TJ прилагат системи за енергийно управление.

(6) Предприятията, които са под прага на потреблението, посочен в член 11, параграф 1 от Директива (ЕС) 2023/1791, следва обаче да се насърчават да се подлагат на обследвания за енергийна ефективност и да изпълняват препоръките, отправени в резултат на тези обследвания.

(7) За да се създадат подходящи условия и да се предложи подкрепа на малките и средните предприятия (МСП), държавите членки се насърчават да прилагат механизми, например центрове за обследване за енергийна ефективност за МСП и за микропредприятия — когато те не се конкурират с частни лица, извършващи обследвания за енергийна ефективност — които предлагат провеждането на обследвания за енергийна ефективност, както и други схеми за подпомагане на МСП. При разработването на своите схеми и програми за подпомагане на МСП държавите членки следва да гарантират, че техните програми включват и подкрепа за МСП при количествената оценка на многобройните ползи от мерките за енергийна ефективност, разработването на пътни карти за енергийна ефективност и на мрежи за енергийна ефективност за МСП, подпомагани от независими посредници.

([1]) Директива 2012/27/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 г. относно енергийната ефективност, за изменение на директиви 2009/125/ЕО и 2010/30/ЕС и за отмяна на директиви 2004/8/ЕО и 2006/32/ЕО (ОВ L 315, 14.11.2012 г., стр. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2012/27/oj).

([2]) Указания относно Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност — член 8: Енергийни обследвания и системи за енергийно управление, SWD (2013) 447 final, 6.11.2013 г.

([3]) Директива (ЕС) 2023/1791 на Европейския парламент и на Съвета от 13 септември 2023 г. за енергийната ефективност и за изменение на Регламент (ЕС) 2023/955 (ОВ L 231, 20.9.2023 г., стр. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2023/1791/oj).

(8) Държавите членки следва да гарантират, че обследванията за енергийна ефективност и системите за енергийно управление са съобразени с приложимите европейски или международни стандарти, като например EN ISO 50001 (системи за енергийно управление) или EN 16247-1 (обследвания за енергийна ефективност), или, ако е включено обследване за енергийна ефективност, EN ISO 14000 (системи за управление на околната среда), като по този начин следва да бъдат в съответствие и с разпоредбите на приложение VI към преработената Директива за енергийната ефективност.

(9) Макар че обследванията за енергийна ефективност могат да се извършват самостоятелно или да бъдат част от по-широка система за управление на околната среда или договор за спестяване на енергия с гарантиран резултат, във всички подобни случаи тези подходи трябва да отговарят на минималните изисквания в приложение VI към Директива (ЕС) 2023/1791.

(10) Държавите членки трябва да въведат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, с които се транспонира член 11 от Директива (ЕС) 2023/1791 до 11 октомври 2025 г., с изключение на разпоредбите на член 11, параграф 1 относно прилагането на първите системи за енергийно управление и разпоредбите на член 11, параграф 2 относно провеждането на първото обследване за енергийна ефективност от новозадължените дружества в обхвата на директивата, които разпоредби трябва да бъдат транспонирани съответно до 11 октомври 2027 г. и 2026 г.

(11) Държавите членки могат да изберат по своя преценка най-подходящия за техните национални обстоятелства начин на транспониране и прилагане на изискванията по отношение на системите за енергийно управление и обследванията за енергийна ефективност. В този контекст би било препоръчително съответните разпоредби на Директива (ЕС) 2023/1791 да се тълкуват по последователен начин, което би допринесло за съгласувано разбиране на Директива (ЕС) 2023/1791 в държавите членки, докато подготвят своите мерки за транспониране,

ПРИЕ НАСТОЯЩАТА ПРЕПОРЪКА:

При транспонирането на член 11 от Директива (ЕС) 2023/1791 в своето национално законодателство държавите членки следва да се водят от насоките за тълкуване в приложението към настоящата препоръка.

Съставено в Брюксел на 24 юли 2024 година.

За Комисията
Kadri SIMSON
Член на Комисията

ПРИЛОЖЕНИЕ

1. **ВЪВЕДЕНИЕ**

С настоящите насоки се предоставя ръководство за държавите членки за начина на тълкуване на член 11 от Директива (ЕС) 2023/1791 при транспонирането му в националното им законодателство.

С тях се заменят предходните указания — Указания относно Директива 2012/27/ЕС от 6 ноември 2013 г. относно енергийната ефективност — член 8: Енергийни обследвания и системи за енергийно управление, SWD (2013) 447 final. Някои части от предходните указания все още може да са полезни за държавите членки във връзка с прилагането на разпоредбите, свързани с обследванията за енергийна ефективност.

Обвързващото тълкуване на законодателството на Съюза обаче е от изключителната компетентност на Съда на Европейския съюз.

2. **ПРАВЕН КОНТЕКСТ И КОНТЕКСТ НА ПОЛИТИКАТА**

Обследванията за енергийна ефективност и системите за енергийно управление са основни инструменти за дружествата (и за други субекти, като например публичните органи) за извършване на оценка на съществуващото потребление на енергия и установяване на възможностите за икономии на енергия. Поради това в Директива (ЕС) 2023/1791 се запазват много от разпоредбите на Директива (ЕС) 2018/2002.

Член 11 от Директива (ЕС) 2023/1791 заменя член 8 от Директива 2012/27/ЕС.

Най-важната разлика между член 11 от Директива (ЕС) 2023/1791 и член 8 от Директива (ЕС) 2018/2002 се отнася до обхвата на задължението на предприятията да прилагат система за енергийно управление или да се подлагат на обследване за енергийна ефективност.

Като се има предвид, че в разпоредбите на Директива (ЕС) 2018/2002 обхватът се определя според естеството на предприятието (т.е. МСП или не), съгласно член 11, параграф 1 от Директива (ЕС) 2023/1791: *„Държавите членки гарантират, че предприятията със средно годишно потребление на енергия над 85 TJ през предходните три години от всички енергоносители, взети заедно, прилагат система за енергийно управление“.*

Освен това съгласно член 11, параграф 2 *„Държавите членки гарантират, че предприятията със средно годишно потребление на енергия над 10 TJ през предходните три години от всички енергоносители, взети заедно, които не прилагат система за енергийно управление, се подлагат на обследване за енергийна ефективност“.*

В член 11, параграфи 1 и 2 не се изключват сектори въз основа на тяхната дейност (например инсталации, обхванати от схемите за търговия с емисии (СТЕ), или притежатели на лицензии за комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването (IPPC).

3. **КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ, ИЗПОЛЗВАНИ В НАСТОЯЩИТЕ НАСОКИ**

Посочените по-долу ключови термини са от най-голямо значение в контекста на тълкуването на обхвата на задълженията по член 11 от Директива (ЕС) 2023/1791.

3.1. **Термини, определени в Директива (ЕС) 2023/1791 и Регламент (ЕО) № 1099/2008 на Европейския парламент и на Съвета** ([1])

Енергийни продукти

„Енергийни продукти“ означава горива, топлоенергия, възобновяема енергия, електроенергия, или всяка друга форма на енергия съгласно определението в член 2, буква г) от Регламент (ЕО) № 1099/2008.

Система за енергийно управление

„Система за енергийно управление“ означава набор от взаимосвързани или взаимодействащи елементи на стратегия, в която е поставена цел за енергийна ефективност и план за постигането на тази цел, включваща наблюдението на действителното потребление на енергия, действията, предприети за увеличаването на енергийната ефективност, и измерването на напредъка съгласно определението в член 2, точка 16 от Директива (ЕС) 2023/1791.

([1]) Регламент (ЕО) № 1099/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2008 г. относно статистиката за енергийния сектор (ОВ L 304, 14.11.2008 г., стр. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2008/1099/oj).

Обследване за енергийна ефективност

„Обследване за енергийна ефективност“ означава систематична процедура с цел получаване на достатъчна информация за профила на потреблението на енергия на дадена сграда или група от сгради, на промишлено или търговско съоръжение или инсталация или на частна или обществена услуга, за набелязване и количествено определяне на възможности за икономически ефективни икономии на енергия, за определяне на потенциала за икономически ефективно използване или производство на енергия от възобновяеми източници и за докладване на резултатите съгласно определението в член 2, точка 32 от Директива (ЕС) 2023/1791.

Крайно енергийно потребление

„Крайно енергийно потребление“ или „КЕП“ се определя в член 2, точка 6 от Директива (ЕС) 2023/1791, като означава цялата енергия, доставяна на промишлеността, транспорта, включително потреблението на енергия в международното въздухоплаване, домакинствата, публичните и частните услуги, селското стопанство, горското и рибното стопанство и други сектори на крайното потребление, с изключение на потреблението на енергия от международната морска бункеровка, енергията от околната среда и доставките за сектора на преобразуване и сектора на енергетиката, както и загубите при пренос и разпределение съгласно определенията в приложение А към Регламент (ЕО) № 1099/2008.

3.2. **Термини, които не са определени в Директива (ЕС) 2023/1791, нито в други правно обвързващи актове на Съюза**

Предприятие

В Директива (ЕС) 2023/1791 няма определение за „предприятие“. В член 2, точки 30 и 31 от Директива (ЕС) 2023/1791 обаче е направена препратка към приложението към Препоръка 2003/361/ЕО на Комисията ([2]). Съгласно посочено като „предприятие“ в член 1 от дял I на въпросното приложение *„[з]а предприятие се счита всеки субект, упражняващ стопанска дейност, независимо от правната му форма. Това включва по-специално самостоятелно заетите лица и семейните предприятия, упражняващи занаятчийска или друга дейност, както и партньорствата или сдруженията, упражняващи редовно стопанска дейност“*. ([3])

В контекста на Директива (ЕС) 2023/1791 Комисията тълкува това в смисъл, че:

— задължението за спазване на условията се отнася само до предприятия, намиращи се на територията на държава членка. При оценката на тяхното енергийно потребление обаче следва да се вземат предвид всички свързани предприятия на територията на ЕС;

— предприятията, които са частично или изцяло притежавани или контролирани от публични органи, също са обхванати от задълженията по член 11, параграф 1 и член 11, параграф 2;

— както е посочено в съображение 84 от Директива (ЕС) 2023/1791 държавите членки следва да насърчават прилагането на системи за енергийно управление и на обследвания за енергийна ефективност в публичната администрация на национално, регионално и местно равнище.

4. **МЕТОДИКИ ЗА ИЗЧИСЛЯВАНЕ НА СРЕДНОТО ГОДИШНО ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ПРЕДПРИЯТИЕ**

Критериите, използвани за определяне дали дадено предприятие попада в обхвата на задължението през дадена година „***n***“ съгласно член 11, параграф 1 или член 11, параграф 2, се основават на средното годишно крайно енергийно потребление през предходните три години (n-3, n-2 и n-1). С краен срок за транспониране 10 октомври 2025 г., задължението за 2025 г. трябва да бъде оценено въз основа на средното годишно крайно енергийно потребление на предприятието през 2022 г., 2023 г. и 2024 г.

Описаният в настоящия раздел препоръчителен подход за изчисляване на този количествен показател има за цел да се осигурят разумни усилия както за държавите членки, така и за предприятията и следователно да се вземат предвид само сметките за енергия, фактурирани ([4]) на дадено предприятие (вж. точка 4.2), и потреблението за собствени нужди на енергията, произведена от възобновяеми източници.

([2]) Препоръка на Комисията от 6 май 2003 г. относно дефиницията на микропредприятията, малките и средните предприятия (нотифицирано под номер C(2003) 1422) (ОВ L 124, 20.5.2003 г., стр. 36, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2003/361/oj).

([3]) Решение от 16 юни 1987 г., *Комисия/Италия*, дело C-118/85, ECLI:EU:C:1987:283, т. 7; решение от 18 юни 1998 г., *Комисия/Италия*, C-35/96, ECLI:EU:C:1998:30, ECR I-3851, CNSD, т. 36; решение от 19 февруари 2002 г., *Wouters*, C-309/99, ECLI:EU:C:2002:98, т. 46.

([4]) За енергоносители, при които фактурирането не се извършва въз основа на единици енергия, в сметките за енергия могат да се вземат предвид единици за тегло (например тон за въглища) и обем (например m^3 за дървесина).

Ако обаче предприятието вече има по-точна оценка на годишното си крайно енергийно потребление, например тъй като вече прилага система за енергийно управление или се е подложило на обследване за енергийна ефективност, тази информация следва да бъде използвана.

4.1. **Граници на системата**

Границите на системата не са определени в Директива (ЕС) 2023/1791 и този раздел следва да служи само като насока. Границите на системата могат да се разглеждат като физическите или организационните граници на анализирана система, в случая на обследвания за енергийна ефективност и на системи за енергийно управление на въпросното предприятие.

В контекста на Директива (ЕС) 2023/1791 енергийното потребление следва да се разглежда като „крайно енергийно потребление“ съгласно определението в член 2, параграф 5.

При изчисляването на средното годишно енергийно потребление на дадено предприятие следва да се вземат предвид всички енергоносители и всички видове потребление на енергия (например вентилация, осветление, отопление, охлаждане, транспорт, запаметяване на данни и производствени процеси).

4.2. **Сметки за енергия, фактурирани на предприятието**

При изчисляване на средното годишно потребление на едно предприятие с цел установяване на задължени предприятия, ще бъдат взети предвид предимно сметките за енергия, фактурирани на предприятието. Предприятието купувач следва обаче да вземе предвид и потребената енергия, доставена на предприятието от доставчик на услуги за енергийна ефективност ([5]) (например чрез сключване на договор за услуги за енергийна ефективност).

По отношение на дела на потреблението за собствени нужди на енергия, произведена от възобновяеми източници в границите на системата (например когато електричеството се произвежда от фотоволтаични панели на площадката на предприятието), то също следва да бъде включено ([6]). В случай обаче че вече не е направено автоматично, от измереното и фактурирано потребление следва да се извади делът на произведената енергия, който се подава към електроенергийната мрежа или мрежата.

4.3. **Оценка на предприятия със сложна структура**

Оценяването на средното годишно енергийно потребление за период от три години е сравнително лесно за самостоятелните предприятия. ([7]) За предприятията с по-сложна структура годишното крайно енергийно потребление може да се изчисли по същия начин, както се изчисляват данните за служителите, годишният оборот или годишните баланси в съответствие с „Ръководство за потребителя относно дефиницията за МСП“ ([8]). Тази методика за оценка на статута на МСП е добре позната на националните органи и предприятия.

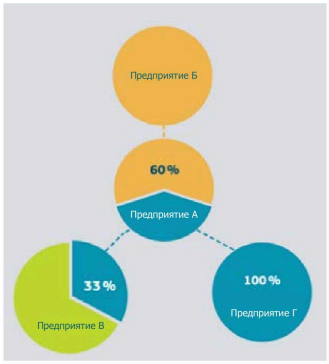
С настоящия документ се предоставят насоки за начина на обработване на данните според категорията на дадено предприятие и взаимоотношенията с други предприятия (вж. фигура 1). В предложения в настоящите насоки подход за изчисляване на годишното енергийно потребление ще се вземат предвид само свързаните предприятия (с повече от 50 % контрол), но не и предприятията партньори.

([5]) Определението за доставчик на услуги за енергийна ефективност е включено в член 2, точка 29 от Директива (ЕС) 2023/1791.

([6]) Държавите членки може да разрешат изключването на потреблението за собствени нужди на енергия, произведена от възобновяеми източници (с изключение на биоенергията).

([7]) „Самостоятелно предприятие“ означава, че „предприятие е самостоятелно, ако е или напълно независимо, или има едно или повече малцинствени партньорства (всяко по-малко от 25 %) с други предприятия“ съгласно член 3, параграф 1 от дял I от приложението към Препоръка 2003/361/ЕО на Комисията.

([8]) Европейска комисия, генерална дирекция „Вътрешен пазар, промишленост, предприемачество и МСП“, Ръководство за потребителя относно дефиницията за МСП, Служба за публикации, 2020 г., DocsRoom — Европейска комисия (europa.eu).

Предложен подход

Оценено годишно крайно енергийно потребление на А
= 100 % от А + 100 % от Б + 100 % от Г

			А принадлежи на...		А притежава...		Енергийно потребление, взето предвид при крайната оценка на А
	TJ	Задължение	Дял	Тегловен коефициент	Дял	Тегловен коефициент	TJ
А	11	Обследване за енергийна ефективност	0 %	100 %	0 %	0 %	*11,00*
Б	40	Обследване за енергийна ефективност	60 %	100 %	0 %	0 %	*40,00*
В	40	Обследване за енергийна ефективност	0 %	0 %	33 %	0 %	—
Г	40	Обследване за енергийна ефективност	0 %	0 %	100 %	100 %	*40,00*
А		**Система за енергийно управление**					**91,00**

Фигура 1

Подход за изчисляване на годишното крайно енергийно потребление на по-сложни предприятия (въз основа на Ръководството за потребителя относно дефиницията за МСП, ЕС 2020 г.)

Самите предприятия трябва да докладват на национален орган, ако тяхното енергийно потребление надвишава прага от 10 TJ или 85 TJ за дадена година, както е посочено в член 11, параграф 3 от Директива (ЕС) 2023/1791. Следователно предприятията ще бъдат отговорни за оценката на своето енергийно потребление и могат да използват представения във фигура 1 подход и да предоставят информация относно методиките за изчисление, включително направените допускания.

С цел да се улесни това, на държавите членки се препоръчва да предоставят на предприятията информация относно произтичащите от Директива (ЕС) 2023/1791 задължения, както и насоки за изчисляване на годишното крайно енергийно потребление. Следва да се обмисли и инструмент за онлайн докладване (който може да се основава на методиката от Препоръка 2003/361/ЕО) или друга система за докладване на изискваната информация. Така всяко предприятие, включително тези със сложни структури, ще може да изчисли своето годишно енергийно потребление според специфичната си ситуация и да предостави изискваната информация.

В посочения във фигура 1 пример предприятие А, което самостоятелно потребява повече от 10 TJ, би било задължено, ако беше самостоятелно предприятие, да извърши обследване за енергийна ефективност. Тъй като А е свързано предприятие, при изчисляването на енергийното потребление на А трябва да бъдат взети предвид всички предприятия, свързани с А. Тъй като А е свързано с Б и Г, следователно към потреблението на А се добавя и енергийното потребление на Б и Г. Тъй като А притежава по-малко от 50 % от В, В не е свързано предприятие с А и следователно енергийното потребление на В може да не бъде взето под внимание ([9]). Общото енергийно потребление на А и свързаните с него предприятия е 91 TJ и следователно предприятие А е задължено да приложи система за енергийно управление.

Държавите членки се насърчават да гарантират, че предприятията разбират как да оценяват енергийното потребление, като предоставят примери и ако е необходимо, образци и/или инструменти.

4.4. Установяване на задължени предприятия от държавите членки

С цел да се улесни установяването на предприятията, които попадат в обхвата на член 11, параграф 1 и член 11, параграф 2, при транспонирането на член 11, параграф 3 в националното законодателство държавите членки може да задължат всички предприятия да докладват ежегодно годишното си енергийно потребление.

([9]) Държавите членки могат също така да възприемат различен подход и да включат в изчисленията и енергийното потребление от предприятията партньори.

Ако държавите членки задължат предприятията да докладват само след като са надвишили прага от 10 TJ или 85 TJ, ще липсват данни за изчисляване на средното енергийно потребление за период от три години. Съответно държавите членки биха могли да разработят по-подробен подход за установяване на съответните предприятия. Въз основа отчасти на най-добрите практики от прилагането на Директивата за енергийната ефективност от 2018 г., възможен подход би бил посоченият по-долу (фигура 2):

Фигура 2

Предложен подход за установяване на задължени предприятия

На национално равнище държавите членки могат да задължат дадено предприятие да оцени своето годишно енергийно потребление въз основа на доклади от действащата система за енергийно управление или въз основа на неотдавнашно обследване за енергийна ефективност (извършено преди не повече от четири години) или да направи самооценка (вж. точка 4.3).

Всяка година държавите членки могат да публикуват списък за предварителен подбор на предприятията, считани за предмет на член 11, параграф 1 или на член 11, параграф 2. Както е показано на фигура 2, списъкът за предварителен подбор може да включва следните предприятия:

— които са докладвали на националния орган годишно енергийно потребление над 10 TJ поне веднъж през предходните три години (вж. по-горе);

— които вече са били задължени съгласно член 8 от Директивата за енергийната ефективност от 2018 г. или съгласно член 11, параграф 1 или член 11, параграф 2 от Директива (ЕС) 2023/1791. Тези предприятия може вече да са включени в национална база данни;

— за които има налични доказателства, че веднъж през предходните три години тяхното годишно енергийно потребление е надвишило даден праг, например 8 TJ. Може да се окаже, че тези предприятия са надвишили през предходните три години прага от 10 TJ. Доказателствата може да включват данни, предоставени от службите за комунални услуги, в рамките на прилагането на СТЕ на ЕС (Директива 2003/87/ЕО, изменена с Директива (ЕС) 2023/959), стойности от обследвания за енергийна ефективност, програми за стимулиране на предприятията и обществени доклади (например декларации по схемата за управление на околната среда и одитиране (EMAS) или доклади съгласно Директивата за отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта ([10])).

Държавите членки са насърчавани да публикуват списъка за предварителен подбор и да се свържат с установените предприятия. Списъкът за предварителен подбор следва да включва следната информация:

— Наименование на предприятието

— Адрес на предприятието

— Крайно енергийно потребление от най-малко 10 TJ: Да/Не

— Крайно енергийно потребление от най-малко 85 TJ: Да/Не

Освен това следва да бъдат събрани, но не и публикувани, името, фамилията и адресът на електронна поща на лицето за контакт на предприятието.

Впоследствие държавите членки може да поискат:

— от включените в списъка за предварителен подбор предприятия да докладват годишното енергийно потребление за всяка от предходните три години заедно със средното енергийно потребление през посочения период от време; несамостоятелните предприятия също следва да предоставят допълнителна информация (енергийно потребление и дялово участие) за свързаните предприятия;

— от всяко предприятие, което не е включено в списъка за предварителен подбор, но отговаря на изискванията по член 11, параграф 1 или член 11, параграф 2, да декларира и да докладва годишното енергийно потребление за всяка от предходните три години заедно със средното енергийно потребление през посочения период от време; несамостоятелните предприятия също следва да предоставят допълнителна информация (енергийно потребление и дялово участие) за свързаните предприятия.

Освен това националните органи биха могли да извършват проверки на извадка (основно насочени към предприятия в списъка за предварителен подбор), за да проверят дали докладваната от предприятията информация е вярна.

Предприятията следва да докладват изискваната информация на националния орган, отговарящ за прилагането на член 11, като използват национална платформа или друг онлайн инструмент, който вече съществува или е предназначен специално за тази цел.

Националните органи биха могли да публикуват ежегодно окончателния списък на предприятията, попадащи в обхвата на задължението по член 11, параграф 1 или по член 11, параграф 2, както и тригодишното средно енергийно потребление и вида на задължението (обследване за енергийна ефективност или система за енергийно управление).

Впоследствие националните органи могат да се свържат с всички предприятия, предмет на член 11, параграф 1 или на член 11, параграф 2, с цел да ги информират за техните задължения (включително за крайните срокове).

За да намалят тежестта върху предприятията, на всеки етап от процеса държавите членки могат:

— да информират предприятията (включително и чрез например секторни сдружения) за задължението по член 11, параграф 1 и член 11, параграф 2;

— да подготвят насоки и/или ЧЗВ за подобряване на комуникацията;

— да улеснят процеса на самодекларирane (например чрез предоставяне на онлайн система).

([10]) Вж. 6.1.

5. ЗАДЪЛЖЕНИЯ, СВЪРЗАНИ С РАЗПОРЕДБИТЕ ОТНОСНО СИСТЕМАТА ЗА ЕНЕРГИЙНО УПРАВЛЕНИЕ СЪГЛАСНО ЧЛЕН 11, ПАРАГРАФ 1

5.1. Обхват на изискването в съответствие с Директива (ЕС) 2023/1791

Предприятията със средно годишно енергийно потребление над 85 TJ през предходните три години са задължени да прилагат система за енергийно управление.

Системите за енергийно управление трябва да се *„сертифицират от независим орган съгласно съответните европейски и международни стандарти“*. С цел да се гарантира високо качество на системата за енергийно управление, която е международно сравнима и обхваща целите, процесите, покритието на енергийните сегменти, прилагането и актуализациите, държавите членки следва да насърчават предприятията да се позовават на тези стандарти и да извършват обследванията за енергийна ефективност в съответствие с приложение VI на Директива (ЕС) 2023/1791 в рамките на прилагането на системата за енергийно управление. Най-подходящият международен стандарт от тази гледна точка е ISO 50001, който се прилага широко. Осигуряването на висококачествени системи за енергийно управление е важна предпоставка за висока степен на изпълнение на набелязаните и препоръчани мерки за икономия на енергия.

В съответствие с ISO 50001 системите за енергийно управление включват енергийни прегледи, които са неразделна част от непрекъснатия цикъл „планирай, направи, провери, действай“. Въпреки че колекцията от стандарти ISO 50000 включва стандарти за обследвания за енергийна ефективност (вж. фигура 3), ISO 50001 не включва пряка препратка към ISO 50002 (обследвания за енергийна ефективност). Поради това обследванията за енергийна ефективност ([11]) в съответствие с ISO 50002 или EN 16247-1 не са необходими за сертифицирането на системи за енергийно управление. Както в ISO 50001, така и в ISO 50002 се заявява обаче, че обследванията за енергийна ефективност може да подкрепят енергийните прегледи.

Обследването за енергийна ефективност може да се разглежда като самостоятелен инструмент за оценка на енергийните характеристики на даден субект (например група от свързани предприятия, предприятие, съоръжение или сграда), включително за препоръки за мерки за подобряване. Обратно, енергийният преглед е интегриран в непрекъснат процес на подобряване на енергийните характеристики и трябва да се преразглежда и актуализира редовно, обикновено ежегодно.

Фигура 3

Обща рамка на колекцията от стандарти ISO 50000 (въз основа на www.weka.de/energie/die-normenfamilie-der-din-en-iso-50001)

На практика обследванията за енергийна ефективност обикновено се извършват в съответствие с горепосочените международни и европейски стандарти (като част от системите за енергийно управление), тъй като тези стандарти предоставят полезни насоки за висококачествени обследвания за енергийна ефективност, които могат да подпомогнат енергийния преглед. Енергийните прегледи (или обследванията за енергийна ефективност) в системите за енергийно управление трябва да се актуализират редовно, обикновено в годишни цикли.

В приложение VI се пояснява, че обследванията за енергийна ефективност, включително тези, извършвани като част от системите за енергийно управление, трябва да отговарят на списък от критерии, с които се цели да се гарантира високо равнище на качество, като по този начин се увеличава вероятността за изпълнение на обследванията, водещо до икономии на енергия и до използване на енергия от възобновяеми източници.

([11]) Следва да се отбележи, че „вътрешните одити на системите за енергийно управление“ не следва да се бъркат с „обследванията за енергийна ефективност“.

Освен това в приложение VI се изисква „*използваните* [при обследванията за енергийна ефективност] *данни*“ да може да се „*съхраняват за целите на историческия анализ и за проследяване на резултатите*“. Това изискване във връзка с данните може да се използва от националните органи с цел наблюдение на установяването и прилагането на мерки за икономия на енергия в държавите членки. За тази цел държавите членки следва да определят структурата и формàта на данните, които трябва да бъдат докладвани на органите или организациите, отговорни за наблюдението в държавите членки.

Обикновено като част от системите за енергийно управление енергийните прегледи се извършват от вътрешни енергийни експерти или ръководители в областта на енергетиката. За да се гарантира независимостта на вътрешните енергийни експерти, тези лица не трябва да носят пряка отговорност за нито един от енергийните сектори (сгради, процеси, транспорт), които подлежат на енергийния преглед. В някои случаи обследванията за енергийна ефективност се извършват от външни лица, извършващи обследвания за енергийна ефективност, които обикновено се позовават на стандартите за обследвания за енергийна ефективност. Тези обследвания за енергийна ефективност директно подпомагат енергийния преглед. Сертифицирането на системите за енергийно управление от независим орган изисква непрекъснатост на процесите и спомага за подобряване на степента и качеството на изпълнение на действията за подобряване на енергийните характеристики.

5.2. **Крайни срокове**

В член 11, параграф 1 се определя ясен краен срок от две години след крайния срок за транспониране (т.е. 10 октомври 2027 г.) за въвеждането на система за енергийно управление за предприятия, които имат средно годишно енергийно потребление над 85 TJ.

Макар че това не е изрично посочено в Директива (ЕС) 2023/1791, следвайки същата логика и за да се третират еднакво всички предприятия, предприятията, които са обвързани със задълженията по член 11, параграф 1 на по-късна дата, също ще разполагат с две години, за да въведат системата за енергийно управление.

В Директива (ЕС) 2023/1791 обаче не се определя ясна дата за предоставяне на сертификата. Поради това държавите членки могат да изискват сертифициране на система за енергийно управление като доказателство за изпълнение на задължението в рамките на двугодишния период.

5.3. **Количествено определяне на постигнатите (кумулативни) икономии на енергия при крайното потребление**

В съответствие с минималните критерии за обследванията за енергийна ефективност, залегнали в приложение VI на Директива (ЕС) 2023/1791, с обследването за енергийна ефективност следва да се набележат мерки за енергийна ефективност за намаляване на енергийното потребление. Тъй като икономиите на енергия не могат да бъдат измерени директно, се изисква да се определи базова стойност на енергията, за да направи сравнение с действителното или с очакваното енергийно потребление.

Държавите членки биха могли да насърчават предприятията да се позовават на международни протоколи или стандарти като Международния протокол за измерване и проверка на ефективността (IPMVP), ISO 50006, ISO 50015 или EN 16212, за да изчислят икономиите на енергия или увеличаването на енергийната ефективност. Тези стандарти и протоколи се прилагат широко в системите за енергийно управление и договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат.

5.4. **Измерване, наблюдение, контрол, качество и проверка от държавите членки**

Заедно с резюмето на обследванията за енергийна ефективност или енергийните прегледи, на отговарящия за наблюдението национален орган следва да се предостави обобщен списък с препоръки за мерки за подобряване на енергийната ефективност, включително получените данни за икономическата оценка (срок на възвръщаемост или подобни показатели) на икономиите на енергия. Държавите членки следва да предоставят документи с насоки и да определят минимални стандарти за докладване (например чрез предоставяне на образци и/или онлайн инструменти).

6. ЗАДЪЛЖЕНИЯ, СВЪРЗАНИ С РАЗПОРЕДБИТЕ ОТНОСНО ОБСЛЕДВАНЕТО ЗА ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ СЪГЛАСНО ЧЛЕН 11, ПАРАГРАФ 2

6.1. **Обхват на изискването**

Предприятията със средно годишно енергийно потребление над 10 TJ през предходните три години, които не прилагат система за енергийно управление, трябва да извършат обследване за енергийна ефективност и препоръките от обследването за енергийна ефективност трябва да доведат до конкретен и осъществим **план за действие**.

Такъв план за действие трябва да „*се предава на ръководството на предприятието*“ и трябва да включва всички препоръки, които са „*технически или икономически осъществими*“. Освен това планът за действие трябва да се „*публикува в годишния доклад на предприятието*“ заедно със „*степента на изпълнение на препоръките*“, които трябва да се „*оповестяват публично*“. Докато предприятието има задължение в съответствие с член 11, параграф 2, планът за действие и (актуализираната) степен на изпълнение на препоръките трябва да се публикуват ежегодно.

При определяне на изискванията за съдържанието на плановете за действие, които предприятията трябва да изготвят, държавите членки се насърчават да ограничат тези изисквания до максималната възможна степен и да имат предвид необходимостта от избягване на ненужната тежест във връзка с докладването, която възниква за предприятията.

Държавите членки се насърчават и да гарантират, доколкото е възможно, че предприятията не подлежат на дублиращи се или припокриващи се изисквания за докладване. По-специално държавите членки се насърчават да вземат предвид изискванията за оповестяване и точките с данни, съществуващи в Европейските стандарти за отчитането във връзка с устойчивостта (ЕСОУ) и в стандарта за доброволно отчитане във връзка с устойчивостта за МСП, разработван от Европейската консултативна група за финансова отчетност (EFRAG), и доколкото е възможно, да изготвят изискванията за съдържанието на плановете за действие въз основа на тези изисквания за оповестяване и точки с данни.

Държавите членки следва да позволят на предприятията, които подлежат на изискванията за докладване в Директивата за отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта ([12]) (Директива (ЕС) 2022/2464, наричана по-нататък ДОПУ) и Европейските стандарти за отчитането във връзка с устойчивостта, да изпълнят изискването за публикуване на план за действие чрез интегриране на необходимата информация за плановете за действие в плана за климатичен преход, който предприятията публикуват съгласно ДОПУ/ЕСОУ.

С ЕСОУ Е1 (Общи изисквания) на предприятията изрично се позволява да включват в своя отчет за устойчивостта допълнителна информация, произтичаща от друго законодателство на Съюза или национално законодателство, което изисква предприятието да разкрива информация за устойчивостта.

Освен това съответното предприятие вече ще докладва съгласно Е1-5 своето годишно енергийно потребление и съгласно Е3-4 общото си потребление на вода в m^3, ако тази информация се счита за съществена в съответствие с ЕСОУ. С ЕСОУ 1 7.1 освен това се осигурява сравнителна информация по отношение на предходния период за всички докладвани количествени показатели.

Въз основа на обследването за енергийна ефективност, в плана за действие може да се предостави структурирано резюме на действията за подобряване на енергийните характеристики (ДПЕХ), които са част от обследването за енергийна ефективност. Ако това е от полза за конкретното предприятие, ДПЕХ може да бъдат допълнително диференцирани на мерки с ниска (включително без), средна и висока инвестиция и те биха могли да дават индикации за съответните срокове на възвръщаемост или други подходящи икономически показатели. За конкретните случаи мерките за подобрение може допълнително да бъдат насочени към централните производствени процеси на предприятието, включително производствените линии, и към спомагателните процеси, включително осветлението, отоплението, вентилацията, климатизацията или подаването на сгъстен въздух.

Цялата тази информация ще допринесе за повишаването на степента на изпълнение. В този случай степента на изпълнение се разбира като броя на напълно изпълнените ДПЕХ в сравнение с целия списък с препоръчани ДПЕХ, като могат да бъдат включени и последващите икономии на енергия.

Предприятията с годишно енергийно потребление съответно над 10 TJ или 85 TJ трябва да предоставят тази информация на националните органи, отговарящи за прилагането на член 11 (вж. точка 4.4). За тази цел може да се използва съществуваща или нова платформа за събиране на данни. В това отношение държавите членки може да решат да обмислят бъдещ европейски портал за единен достъп. За да се изпълнят задълженията, изисквани за прилагането на система за енергийно управление или съответно на обследване за енергийна ефективност, държавите членки следва да определят подробни изисквания във връзка с данните и подходящите срокове.

6.2. **Крайни срокове**

В член 11, параграф 2 се определя ясен краен срок от 1 година за спазване на изискванията за обследване за енергийна ефективност за предприятия със средно годишно енергийно потребление над 10 TJ към момента на транспонирането на Директива (ЕС) 2023/1791. Макар че това не е изрично посочено в Директива (ЕС) 2023/1791, следвайки същата логика и за да се третират еднакво всички предприятия, предприятията, които са обвързани със задълженията по член 11, параграф 2 на по-късна дата, ще имат една година, за да се съобразят с изискванията относно обследването за енергийна ефективност.

Ако средното годишно енергийно потребление падне под прага от 10 TJ, не се изисква обследване за енергийна ефективност (дори и ако през предходната(ите) година(и) е съществувало задължение съгласно Директивата за енергийната ефективност от 2018 г.).

([12]) Директива (ЕС) 2022/2464 на Европейския парламент и на Съвета от 14 декември 2022 г. за изменение на Регламент (ЕС) № 537/2014, Директива 2004/109/ЕО, Директива 2006/43/ЕО и Директива 2013/34/ЕС, по отношение на отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта (ОВ L 322, 16.12.2022 г., стр. 15, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj).

6.3. **Критерии за качество за обследването за енергийна ефективност (приложение VI от Директива (ЕС) 2023/1791)**

Качеството на обследването за енергийна ефективност е определящо за прилагането на мерки за енергийна ефективност. Осигуряването на качеството може да се отнася до квалификацията на лицата, извършващи обследвания за енергийна ефективност, и може да съдържа критерии за процеса на извършване на обследване за енергийна ефективност и за съдържанието и нивото на подробност, изисквани при обследванията за енергийна ефективност и съответните доклади. Това е отразено в член 11, параграф 2, който гласи, че обследванията за енергийна ефективност трябва или да „се извършват по независим и икономически ефективен начин от квалифицирани или акредитирани експерти в съответствие с член 28“, или да „се осъществяват и наблюдават от независими органи съгласно националното законодателство“.

Съществуват европейски и международни стандарти за обследвания за енергийна ефективност, по-специално ISO 50002:2014, който се основава на EN 16247-1:2012. И двата стандарта са надеждни справочни материали по отношение на качеството на обследванията за енергийна ефективност относно целите, процесите, покритието на енергийни сегменти, оценката и препоръките във връзка с мерките. Тези стандарти може да послужат като източник на полезни насоки при разработването на национални минимални критерии въз основа на приложение VI. Освен това наскоро актуализираният през 2022 г. стандарт EN 16247-1 е разработен специално в контекста на предишната Директива за енергийните услуги и може да се прилага като подходящ инструмент като част от по-всеобхватната система за управление (например ISO 50001 или ISO 14000). Следва да се отбележи, че макар да се прави препратка както към ISO 50001, така и към ISO 14000, ISO 50001 е насочен специално към енергийното потребление, докато ISO 14000 е с акцент върху по-общите екологични подобрения. През 2021 г. ISO 50005 беше въведен като стандарт, предназначен за поетапното прилагане на системи за енергийно управление в МСП. Вземането под внимание на европейските и/или международните стандарти е полезно за създаването на еднакви условия на конкуренция за предприятията с дейност в няколко държави членки.

В точка в) от приложение VI за първи път изрично се изисква при обследване за енергийна ефективност да се *„набелязват мерки за енергийна ефективност с цел намаляване на енергийното потребление“*. Това е в съответствие с изискванията, определени в ISO 50002:2014 и EN 16247-1:2012, съгласно които лицето, извършващо обследвания за енергийна ефективност, трябва да установи възможностите за подобряване на енергийните характеристики. Системите за управление (например ISO 50001 или ISO 14000) също имат подобни изисквания. На практика обследването следва да включва и оценка на възможностите за подобрение, включително икономии на финансови средства, необходими инвестиции, икономически анализ и неенергийни ползи. Следва да се представят възможните взаимодействия между мерките за енергийна ефективност и да се предостави сравнение, ако се предлагат алтернативни мерки за енергийна ефективност.

Освен това приложение VI, буква г) включва ново изискване да *„установяват потенциала за икономически ефективно използване или производство на енергия от възобновяеми източници“*. В зависимост от енергоносителя това може да доведе до противодействие на усилията за енергийна ефективност, например ако (високоефективните) газови котли бъдат заменени с (обикновено по-малко ефективни) котли на твърдо гориво от биомаса. Използването на възобновяеми енергийни източници намалява обаче емисиите на парникови газове, което е необходимо за постигане на целите, свързани с климата. По отношение на обследванията за енергийна ефективност може да се приложи подход, вече прилаган в контекста на Директивата относно енергийните характеристики на сградите (ДЕХС), при който трябва да се вземе предвид и да се анализира възможността за използване или производство на енергия от възобновяеми източници ([13]). Анализът трябва да бъде документиран в обследването за енергийна ефективност.

6.3.1. *Съдържание на обследването и доклад от обследването*

В приложение VI, буква е) се посочва, че обследванията за енергийна ефективност трябва да бъдат *„пропорционални и достатъчно представителни, за да позволят съставянето на достоверна представа за енергийните характеристики като цяло“*. Поради това определянето на минималното покритие (de minimis ([14])) на обследване за енергийна ефективност е важна предпоставка за изпълнение на това изискване. ([15])

([13]) Оценка на техническата, екологичната и икономическа осъществимост на високоефективни алтернативни системи, базирани на енергия от възобновяеми източници.

([14]) Повече подробности са дадени в: Behling, I. и др., 2018 г.: Development of recommendations on the implementation of certain aspects of Article 8 and Annex VI of the Energy Efficiency Directive. Окончателен доклад на генерална дирекция „Енергетика“.

([15]) Европейска комисия, 2016 г.: A Study on Energy Efficiency in Enterprises: Energy Audits and Energy Management Systems. Report on the fulfilment of obligations upon large enterprises, the encouragement of small- and medium-sized companies and on good-practice. Проучване, изготвено от Fraunhofer Institute for Systems and Innovation Research ISI и Ricardo Energy & Environment за Европейската комисия. Karlsruhe/Oxon.

В контекста на прилагането на Директивата за енергийната ефективност от 2018 г., в някои държави членки общото енергийно потребление трябва да бъде включено в обследването за енергийна ефективност. В различните държави членки обследването за енергийна ефективност трябва да обхваща изрично определен минимален процент от общото енергийно потребление на предприятието; той обикновено варира в диапазона 65—90 %. Друг подход изисква включването на всички области на енергийното потребление (в съответствие с европейските стандарти EN 16247-2 за сгради, EN 16247-3 за процеси и EN 16247-4 за транспорт) с минимален дял от 10 % от енергийното потребление, което води до общо покритие от поне 80 %. В съответствие с ISO 50001 в системите за енергийно управление трябва да се установят видовете значително енергийно потребление (SEU). Те се определят като области със съществено енергийно потребление и/или значителен потенциал за подобрения на енергийните характеристики. Подобен подход може да се обмисли за определяне на минималното покритие на енергийното потребление при обследванията за енергийна ефективност, тъй като при тях ще трябва да се събират данни за всички области на енергийното потребление. Изглежда, че изключването на областите под определен дял (например 10 %) от общото енергийно потребление за целите на задълбочения анализ, позволяващ повишаване на икономическата ефективност на обследването за енергийна ефективност, е подходящо за изпълнението на приложение VI, буква е).

Обследванията за енергийна ефективност следва да бъдат достатъчно представителни. Държава членка може да обмисли прилагането на нейната територия на „подход с изготвяне на извадка“ за тези предприятия, които имат редица сходни обекти (например търговски вериги). Избраните извадки трябва да осигурят представителност на всички обследвани обекти с най-малко корен квадратен от общия брой обекти със сходни характеристики, като трябва да бъдат взети под внимание профилите на енергийното потребление, видовете потребление на енергия, източниците на енергия и цените, броят служители, размерът, процесът и др. Критериите, необходими за осигуряване на достатъчна прилика между обектите, може да включват отопляема и/или охлаждана застроена площ, възраст на сградата, техническо оборудване и др. Минималният процент на енергийното потребление и подходът с изготвяне на извадка може да бъдат комбинирани, като например се допусне подход с изготвяне на извадка, при който все още изисква в обследването за енергийна ефективност да бъде обхванат определен процент от енергийното потребление. Съответните характеристики на групата за изготвяне на извадката трябва да бъдат документирани в доклада от обследването за енергийна ефективност и изборът на извадката трябва да бъде обоснован.

За да повишат икономическата ефективност на обследванията за енергийна ефективност, държавите членки могат да предоставят насоки за *de minimis*, групиране и изготвяне на извадка. Препоръчително е използването на гъвкави подходи в различните предприятия. Изборът на групи, методиката за изготвяне на извадката и целесъобразността на правилото de minimis трябва да бъдат обосновани и документирани. ([16])

Необходимо е да се определи как енергийното потребление на сградите и транспорта да се включи в обследването за енергийна ефективност. Трябва да се реши дали обследването за енергийна ефективност включва транспортните услуги. Ако случаят е такъв, ще са необходими насоки за това как да се оцени масовият транспорт, включително полетите, влаковете, автобусите, междуградските автобуси, корабите и такситата. Трябва също така да се уточни как да се процедира с трансграничния транспорт като част от обследванията за енергийна ефективност. Държавите членки могат да изискват включването на целия транспорт, който е свързан с целта на стопанската дейност, включително трансграничния транспорт.. По отношение на сградите следва да се изясни кой е отговорен за обследванията за енергийна ефективност на сградите, които са притежавани или са отдадени под наем. Съответните критерии в този случай могат да бъдат отговорността за оперативната употреба на сградата или дали дадено предприятие оказва значително влияние върху енергийното потребление на сградата. Това може да се основава и на разделянето на енергийното потребление в обхвата на предприятието (например електроенергия за сървъри, компютри и офис осветление) и обхвата на собствениците на сградата (включително централно отопление и охлаждане) в рамките на обследването им за енергийна ефективност.

6.3.2. *Необходимо ниво на подробност*

За да осигурят определено ниво на подробност, държавите членки могат да предоставят насоки с примери за добри практики и съдържание и/или образци за обследвания за енергийна ефективност. В тези образци следва да бъдат включени всички съответни области (сгради, процеси и транспорт), но с опцията за изтриване на раздели, които не са относими в конкретните случаи. Важните раздели включват резюмето и списъка с препоръки, които формират основата за плана за действие. Необходимото за тези раздели съдържание следва да бъде уточнено подробно. Също така ще бъде необходимо да се определи ясно структурата на данните, които трябва да бъдат предоставени на националните органи, за предпочитане чрез качването им в база данни (резюме на обследванията за енергийна ефективност, списък с препоръки, CAPEX, икономии, срок на възвръщаемост и др.) ([17]).

([16]) Вж. Behling, I. и др., 2018 г.: Development of recommendations on the implementation of certain aspects of Article 8 and Annex VI of the Energy Efficiency Directive. Окончателен доклад на генерална дирекция „Енергетика“.

([17]) Европейска комисия, 2016 г.: A Study on Energy Efficiency in Enterprises: Energy Audits and Energy Management Systems. Library of typical energy audit recommendations, costs and savings. Проучване, изготвено от DNV GL. Oxon.

В приложение VI се посочват минималните критерии за обследвания за енергийна ефективност. Тези критерии трябва да бъдат изпълнени при обследвания за енергийна ефективност, които са част от системите за енергийно управление или системите за управление на околната среда.

6.4. **Допустимост на експерти**

За да гарантират висококачествени обследвания за енергийна ефективност, лицата, които ги извършват, следва да притежават необходимата квалификация. В публичния регистър следва да бъдат включени само квалифицирани и/или акредитирани лица, извършващи обследвания за енергийна ефективност.

Схемата за сертифициране и/или акредитация следва да включва най-малко следните критерии ([18]):

— Обучение на лицата, извършващи обследвания за енергийна ефективност. Повечето държави членки изискват лицата, извършващи обследвания за енергийна ефективност, да имат бакалавърска или магистърска степен по съответните технически предмети (например инженерство, архитектура). В някои държави членки средното образование може да е достатъчно, но то трябва да се комбинира с по-дълъг или по-обширен трудов опит.

— Опит в областта на компетентност Сертифицирането/акредитацията следва да бъде ограничено до действителен трудов стаж в съответните области (например сгради, процеси, мобилност). В зависимост от нивото на образование следва да се изисква минимален брой години съответен опит, който обикновено варира между две и пет години. Като доказателство могат да бъдат представени референтни проекти (обследвания за енергийна ефективност или подобни дейности).

— Обучение в областите на компетентност. Държавите членки следва да предоставят официално одобрени програми за обучение, които да бъдат разработени от съответния отговорен национален орган. Ще се изисква обучение за разширяване на областите на сертифициране/акредитация и може да се изисква и повторно сертифициране или повторна акредитация (например на всеки три години).

— Изпит. В някои държави членки е обичайно лицата, извършващи обследвания за енергийна ефективност, да трябва да положат изпит.

— Регистрация, сертифициране и/или акредитация на лица, извършващи обследвания за енергийна ефективност. Право да извършват обследвания за енергийна ефективност в съответствие с член 11 следва да имат само регистрирани, сертифицирани и/или акредитирани лица, извършващи обследвания за енергийна ефективност.

7. **ПРИМЕРИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ЗАДЪЛЖЕНИЯТА ПО ЧЛЕН 11, ПАРАГРАФИ 1 И 2**

По-долу са дадени някои конкретни примери, за да се онагледи как изискванията по член 11, параграфи 1 и 2 могат да се прилагат в случаите, когато едно предприятие е имало средно годишно енергийно потребление през предходните три години около прага от 10 TJ или 85 TJ:

— Тригодишното средно енергийно потребление през година n ([19]) е > 10 TJ, но все още < 85 TJ и надвишава 85 TJ през година n+1: предприятието трябва да извърши обследване за енергийна ефективност най-късно до година n+1 (освен ако е налично обследване за енергийна ефективност, извършено преди по-малко от четири години) и следва да въведе системи за енергийно управление най-късно до година n+3.

— Тригодишното средно енергийно потребление през година n е > 85 TJ: предприятието следва да въведе система за енергийно управление до година n+2. Ако обаче тригодишното средно енергийно потребление през година n+1 падне под 85 TJ, от година n+1 ще се прилага само задължение за обследване за енергийна ефективност, което означава, че обследването за енергийна ефективност следва да се извърши най-късно до година n+2 (освен ако не е налично обследване за енергийна ефективност, извършено преди по-малко от четири години). Въпреки това през година n+2 вече не е налице задължение за въвеждане на система за енергийно управление.

— Тригодишното енергийно потребление надвишава прага от 10 TJ само през година n: предприятието ще бъде задължено да извърши обследване за енергийна ефективност най-късно до година n+1 (освен ако е налично обследване за енергийна ефективност, извършено преди по-малко от четири години), независимо от тригодишното енергийно потребление през година n+1.

([18]) Съвместен изследователски център, 2015 г.: Survey of energy audits and energy management systems in the Member States. Preparation of the transposition of the Energy Efficiency Directive in Member States. Доклад на Съвместния изследователски център Science for Policy Report („Наука в подкрепа на политиката“).

([19]) Където година n се отнася за дадена година след транспонирането на директивата.

— Тригодишното енергийно потребление винаги е било малко над 10 TJ, но пада под 10 TJ през година n: предприятието няма задължение през година n. Ако тригодишното средно енергийно потребление надвиши прага от 10 TJ отново през година n+1, предприятието ще подлежи на всички изисквания по член 11, параграф 2. Обследване за енергийна ефективност следва да се извърши най-късно през година n+2 (освен ако е налично обследване за енергийна ефективност, извършено преди по-малко от четири години).

Особено препоръчително е предприятията, които може да преминават от едно задължение към друго, да извършат като част от системата за енергийно управление обследване за енергийна ефективност, а не обикновен енергиен преглед, тъй като обикновеният енергиен преглед няма да изпълни изискванията на обследването за енергийна ефективност.

Освен това, като се вземат предвид посочените в раздели 4.2 и 5.2 крайни срокове и както е показано нагледно в някои от горепосочените примери, за предприятията, които са надхвърлили прага през дадена година, съществува силен стимул да въведат възможно най-скоро мерки за икономия на енергия с цел отново да паднат под прага в рамките на една година.

8. НАСЪРЧАВАНЕ НА ВИСОКОКАЧЕСТВЕНИ ОБСЛЕДВАНИЯ ЗА ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ ЗА ВСИЧКИ КРАЙНИ КЛИЕНТИ

По отношение на насърчаването на обследвания за енергийна ефективност за крайни клиенти, в Директива (ЕС) 2023/1791 се подчертава, че *„съответните европейски или международни стандарти“* следва да се вземат предвид при определянето на *„минималните критерии за обследванията за енергийна ефективност“*. Освен това в Директива (ЕС) 2023/1791 се признава необходимостта за държавите членки да определят компетентен орган или структура, които да гарантират спазването на сроковете за извършване на обследванията за енергийна ефективност, посочени в член 11, параграф 2, и правилното прилагане на минималните критерии, установени в приложение VI. С Директива (ЕС) 2023/1791 от държавите членки се изисква и да определят *„компетентен орган или структура“* за тази роля.

Определеният орган (или структура) може да играе важна роля при гарантирането на високото качество на обследванията за енергийна ефективност. Той може да отговаря за разработването и прилагането на схемата за осигуряване на качеството и извършването на необходимите проверки на качеството, включително формиране на случайна извадка. Определеният орган може да осъществява сертифицирането и/или акредитацията на лицата, извършващи обследвания за енергийна ефективност, и да отговаря за надзора на програмите за обучение. Освен това събирането на данни и анализът на обследванията за енергийна ефективност може да се извършват от определения орган, като по този начин се предоставят обобщени доклади и референтни показатели. Заедно със сдруженията за енергийни услуги може да се стартират и програми за насърчаване за предприятия, които подлежат на определени задължения съгласно Директива (ЕС) 2023/1791 (например МСП, публични органи и др.).

8.1. Проверки за качество на обследванията за енергийна ефективност, които трябва да се извършват от държавите членки

Държавите членки следва да *„въведат схема за осигуряване и проверка“* на качеството на обследванията за енергийна ефективност. Тези схеми следва да се основават на примери за добри практики, наблюдавани от държавите членки, които прилагат Директивата за енергийната ефективност от 2018 г. ([20]) Такава схема може да включва предоставянето на:

— Подробни насоки относно начина на провеждане на обследванията.

— Образец за обследвания за енергийна ефективност с цел улесняване и стандартизиране на процеса на докладване, като по този начин се допринася за подобряване на качеството.

Освен това, за да е налице лесен достъп до цялостните обследвания за енергийна ефективност или поне до резюметата от тях, може да бъдат създадени национални бази данни с цел да се наблюдава изпълнението и да се позволят официални проверки на пълнотата и структурата на резюметата от обследванията за енергийна ефективност. Ако е възможно, основните данни от обследването за енергийна ефективност следва да бъдат събрани в машинночетим формат, за да се предостави възможност за откриването на възможни грешки и да се провери достоверността на данните (например въз основа на сравнителен анализ на мерките за икономии на енергия ([21])). В това отношение държавите членки следва да обърнат специално внимание на улесняването на процеса на подаване на информация и данни (например чрез създаване на горещи линии или услуги за помощ, предоставяне на раздел с често задавани въпроси и др.).

([20]) Вж.: Насоки за националните органи за преодоляване на предизвикателствата при прилагането на член 8 от Директивата за енергийната ефективност. 2021 г. https://doi.org/10.24406/publica-304, разработен в рамките на проекта H2020 DEESME за прилагане на член 8 от предходната Директива за енергийната ефективност. Много от препоръките все още са от значение за прилагането на член 11 от настоящата директива.

([21]) Базата данни DEEP (https://deep.eefig.eu) на EEFIG е възможна референция за сравнителни данни за проекти за енергийна ефективност.

Освен основните проверки за валидност на всички събрани доклади от обследване за енергийна ефективност, ще бъдат извършени задълбочени проверки на качеството на по-малка извадка на случаен принцип. Ако са налични пълни доклади от обследване за енергийна ефективност, националният орган може да използва тази база данни, за да направи подробни оценки на (случайни) извадки от обследвания за енергийна ефективност. Ако са представени само резюмета, при поискване трябва да се предоставят пълни доклади от обследването за енергийна ефективност. Броят на задълбочените проверки на качеството варира и може да е от 1 % до 5 % от всички задължени предприятия.

8.2. **Икономическа ефективност на обследванията за енергийна ефективност**

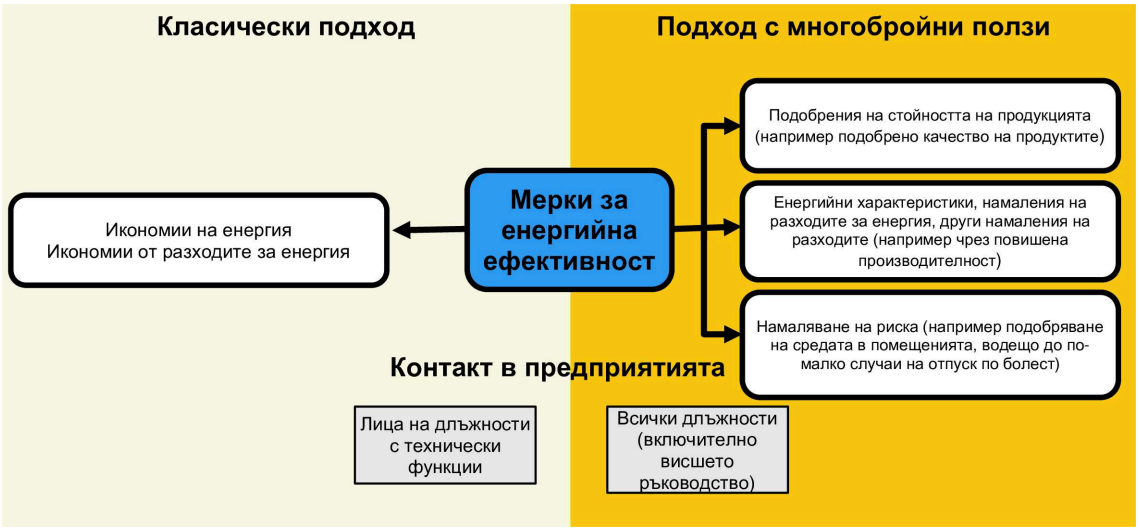
Няма стриктно определение за икономическата ефективност на обследванията за енергийна ефективност. Икономическата ефективност на обследванията за енергийна ефективност може обаче да бъде оценена с помощта на срока на възвръщаемост (в години), който е съотношението между разходите за извършване на обследване за енергийна ефективност и годишните икономии на нетни разходи (изразени в нетна настояща стойност), генерирани от мерките за енергийна ефективност, определени при обследването за енергийна ефективност и изпълнени от предприятието. С нетните икономии на разходи се отчитат брутните икономии на разходи за година (свързани с намаленото потребление на енергия), както и инвестициите, необходими за подобряване на енергийната ефективност.

В неотдавнашно проучване ([22]) се извърши оценка на икономическата ефективност на обследванията за енергийна ефективност, изразена като срок на възвръщаемост за няколко типични предприятия. Като цяло срокът на възвръщаемост за обследванията за енергийна ефективност е 3,1 години или по-малко, в зависимост от разглежданото предприятие; за предприятия с енергийно потребление над 10 TJ, срокът на възвръщаемост е по-малък от 1,16 години.

Накрая, при изчисляването на икономическата ефективност могат да бъдат взети предвид вътрешните разходи (например лични разходи за персонала, участващ в подкрепа на обследването за енергийна ефективност или прилагането на мерките за енергийна ефективност), както и икономиите на разходи, свързани с неенергийни ползи.

8.3. **Многобройни ползи**

Една от причините, поради които предприятията — и по-специално МСП — не инвестират повече в енергийна ефективност е, че предложенията за проекти обикновено са насочени само към икономии на енергия (вж. класическия подход на фигура 4), което не е основната стопанска дейност за повечето предприятия. Въпреки това, чрез количествено определяне и съобщаване на всички ползи от подобрената енергийна ефективност (вж. подхода за многобройни ползи на фигура 4), включително подобрено качество на продукта, повишена производителност, по-добра вътрешна среда и др., предложенията за проекти стават по-конкурентоспособни и по-привлекателни за предприятията. ([23])

Фигура 4

Класически подход спрямо подход с многобройни ползи за насърчаване на инвестициите в мерки за енергийна ефективност (въз основа на www.mbenefits.eu)

([22]) Европейска комисия, генерална дирекция „Енергетика“, Groen, W., Egenhofer, C., Musmeci, R. и др.: Technical assistance on assessing the effectiveness of the implementation of the definition of small and medium-sized enterprises for the purposes of Article 8(4) of the Energy Efficiency Directive – Final report, Служба за публикации, 2021 г. https://data.europa.eu/doi/10.2833/051248.

([23]) Съответните материали (например основна информация, насоки, xls листове...) в подкрепа на националните органи и предприятия при включване, количествено определяне и популяризиране на многобройните ползи от енергийната ефективност се предоставят от някои проекти по H2020, като например: M-Benefits (https://www.mbenefits.eu/), DEESME (https://www.deesme.eu/) или ICCEE (https://iccee.eu/).

8.4. **Мрежи за енергийна ефективност**

Мрежата за енергийна ефективност (МЕЕ) е доказана концепция за насърчаване на прилагането на мерки за енергийна ефективност в предприятията. Концепцията за МЕЕ може да се определи като структуриран, модериран и ограничен във времето (обикновено две до четири години) обмен на знания и опит между предприятията с цел улесняване на прилагането на мерки за енергийна ефективност. Първата стъпка обикновено е да се установи потенциалът за икономии на енергия в предприятията, които са част от МЕЕ, чрез провеждане на обследване за енергийна ефективност. Препоръчваните мерки за енергийна ефективност се използват за определяне на индивидуални, необвързващи цели за икономии. Обикновено обща цел за икономии също се определя за МЕЕ като група. След това вътрешни и външни специалисти в областта на енергетиката провеждат редовни срещи с цел да обсъдят енергийната ефективност и възможните мерки и ако е необходимо, да включат външни експерти със специфични области на компетентност. Това дава на участниците в МЕЕ достъп до знания, добри практики и непосредствен опит. С този подход на участниците се помага и да обосноват необходимите инвестиции в съответното предприятие и да увеличат степента на изпълнение на мерките за енергийна ефективност. Концепцията и въздействието на МЕЕ са документирани в литературата и в няколко доклада ([24]).

9. **Освобождаване от задължения поради изпълнение на договор за спестяване на енергия с гарантиран резултат**

В съответствие с член 11, параграф 10 предприятията следва да бъдат освободени от изискванията по параграфи 1 и 2, ако изпълняват договор за спестяване на енергия с гарантиран резултат, който отговаря на следните условия:

— договорът за спестяване на енергия с гарантиран резултат обхваща необходимите елементи на системата за енергийно управление.

— Договорът за спестяване на енергия с гарантиран резултат отговаря на изискванията, посочени в приложение XV към Директивата за енергийната ефективност ([25]).

Като цяло, за да бъде това освобождаване валидно, трябва да се прилага принципът на сравнимото въздействие. Това означава, че договорът за спестяване на енергия с гарантиран резултат ще трябва да обхваща цялото предприятие, включително всичките му обекти и всичките му енергоемки системи и процеси; те трябва да бъдат обхванати от система за енергийно управление, която отговаря на изискванията на Директивата за енергийната ефективност. На практика е трудно да си представим подобен случай, тъй като договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат имат ясно определени системни граници и обикновено обхващат само конкретни обекти или енергийни системи.

Използването на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат може обаче да улесни въвеждането на система за енергийно управление в дадено предприятие. Частите от предприятието, които вече са подобрили енергийното си потребление чрез договор за спестяване на енергия с гарантиран резултат, могат да бъдат изключени от дейностите, изисквани съгласно системата за енергийно управление. Например, ако има договор за спестяване на енергия с гарантиран резултат, с който се оптимизира осветлението на производствените халета, тази зона вече не трябва да се разглежда в системата за енергийно управление. Трябва само да се гарантира, че информацията, която е необходима и полезна за системата за енергийно управление, се предоставя от проекта за договор за спестяване на енергия с гарантиран резултат за процедурата за вътрешно отчитане.

10. **ОСВОБОЖДАВАНЕ ОТ ЗАДЪЛЖЕНИЯ ПОРАДИ ПРИЛАГАНЕТО НА СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА**

С член 11, параграф 11 се допускат освобождавания от изискванията по член 11, параграф 1 и по член 11, параграф 2 за предприятия, прилагащи *„система за управление на околната среда, която е сертифицирана от независим орган съобразно съответните европейски или международни стандарти“*, при условие че системата *„включва обследване за енергийна ефективност в съответствие с минималните критерии, установени в приложение VI“*.

([24]) Като например:
Carlén, A. и др., 2016 г.: Energy efficiency networks for small and medium sized enterprises: boosting the energy efficiency potential by joining forces. В проучването на промишлеността от лятото на 2016 г. на ECEEE. Европейски съвет за енергийно ефективна икономика (ECEEE).
IPEEC (Международно партньорство за сътрудничество в областта на енергийната ефективност). 2015 г. Energy Efficiency Networks —An effective policy to stimulate energy efficiency (Мрежи за енергийна ефективност — ефективна политика за стимулиране на енергийната ефективност). Париж: ОИСР/IPEEC.
В допълнение, изчерпателна документация (на немски език) може да бъде намерена на уебсайта на Инициативата за мрежи за енергийна ефективност https://www.effizienznetzwerke.org/.

([25]) Подробна информация относно определението за сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат е включена в насоките по член 29.

В контекста на член 11, параграф 11 освобождаването от задължението за прилагане на система за енергийно управление (или подлагане на обследване за енергийна ефективност) за предприятия над 85 TJ (или 10 TJ) се отнася конкретно до официални системи за управление на околната среда, отговарящи на съответните европейски и международни стандарти като ISO 14000 (системи за управление на околната среда) или Схемата за управление по околна среда и одит (EMAS).

Това изключение се прилага само ако съответната система за управление на околната среда включва обследване за енергийна ефективност въз основа на посочените в приложение VI минимални критерии (вж. 6.3). Статусът на сертифициране на системата за управление и на сертифициращия орган (или за самосертифициране, когато е приложимо) трябва да бъде проверен, за да се гарантира, че прилагането на системата за управление отговаря на изискванията, описани в приложение VI. На националните органи следва да се предостави доказателство, че обследването за енергийна ефективност отговаря на изискванията в приложение VI и специфичните изисквания на държавата членка.

Системата за управление на околната среда се основава на цикъл „планирай, направи, провери, действай“. Съответно, ако дадено предприятие има въведена система за управление на околната среда, която включва обследване за енергийна ефективност в съответствие с приложение VI, тя прилага процес на непрекъснато подобряване с цел повишаване на своята енергийна ефективност и се счита, че отговаря на изискванията по член 11, параграф 1 или член 11, параграф 2. Поради това предприятието е освободено от изискванията по този член.

11. **ИЗИСКВАНИЯ ЗА ДОКЛАДВАНЕ**

11.1. **Актуализация на интегрираните национални планове в областта на енергетиката и климата**

В съответствие с член 14, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2018/1999 на Европейския парламент и на Съвета ([26]) от държавите членки се изисква до 30 юни 2024 г. и след това до 1 януари 2034 г. и на всеки 10 години след това, да представят актуализация на последно нотифицирания от тях интегриран **национален план в областта на енергетиката и климата (НПЕК)**. Съгласно член 14, параграф 1 от държавите членки се изисква да представят проект за актуализация на НПЕК всеки път една година преди крайния срок за подаване по член 14, параграф 2.

В съответствие с приложение I към Регламент (ЕС) 2018/1999, за измерението на енергийната ефективност държавите членки следва да включат например, наред с другото, мерки за насърчаване на обследванията за енергийна ефективност и системи за енергийно управление в съответствие с член 11 от Директива (ЕС) 2023/1791 (с който се заменя член 8 от Директива 2012/27/ЕС).

11.2. **Доклад за напредъка**

Съгласно член 17 от Регламент (ЕС) 2018/1999 от държавите членки се изисква да представят своите национални **доклади за напредъка** в областта на енергетиката и климата, обхващащи всичките пет измерения на Енергийния съюз, като енергийната ефективност е едно от тези измерения.

В съответствие с приложение IX, част 2 от Регламент (ЕС) 2018/1999, от държавите членки се изисква да докладват броя на обследванията за енергийна ефективност, извършени през години X-3 и X-2, и в допълнение, общия прогнозен брой на дружества на тяхна територия, за които е приложим член 11, параграф 2 от Директива (ЕС) 2023/1791 (с който се заменя член 8, параграф 4 от Директива 2012/27/ЕС), и броя на обследванията за енергийна ефективност, извършени в тези предприятия през годините X-3 и X-2.

Първите национални доклади за напредъка в областта на енергетиката и климата трябваше да бъдат представени на 15 март 2023 г., след което държавите членки трябва да докладват напредъка на всеки две години.

([26]) Регламент (ЕС) 2018/1999 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 г. относно управлението на Енергийния съюз и на действията в областта на климата, за изменение на регламенти (ЕО) № 663/2009 и (ЕО) № 715/2009 на Европейския парламент и на Съвета, директиви 94/22/ЕО, 98/70/ЕО, 2009/31/ЕО, 2009/73/ЕО, 2010/31/ЕС, 2012/27/ЕС и 2013/30/ЕС на Европейския парламент и на Съвета, директиви 2009/119/ЕО и (ЕС) 2015/652 на Съвета и за отмяна на Регламент (ЕС) № 525/2013 на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L 328, 21.12.2018 г., стр. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1999/oj).